

М. М. Берест, О. В. Гладкий, Л. Й. Гнилянська, О. О. Городецька, С. І. Дерев'янку, Д. О. Елішис, І. В. Журавльова, Л. Д. Загвойська, О. В. Калініченко, В. С. Килівник, І. А. Козак, Л. В. Кононенко, М. Т. Краснюк, А. В. Кубай, А. А. Кулик, Ю. М. Кулинич, О. Л. Легошина, А. В. Медина, О. Б. Мних, Н. С. Науменко, О. П. Павленко, Н. Й. Радіонова, Н. В. Смірнова, Н. М. Ткачук, Л. О. Удова, К. В. Цімох, Л. О. Шкварчук, Н. М. Штефан, З. В. Юринець, Б. В. Яручик

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ПРАКТИКА

Колективна монографія

Полтава
2022

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В
УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА,
ПРАКТИКА**

Колективна монографія

**Полтава
2022**

УДК 338.1

Рекомендовано до друку вченою радою
Центру фінансово-економічних наукових досліджень
(Протокол № 95-1 від 18.10.2022 р.)

Рецензенти:

Т. В. Устік – доктор економічних наук, професор кафедри маркетингу та логістики Сумського національного аграрного університету.

І. І. Чернега – доктор економічних наук, професор кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Уманського національного університету садівництва.

Сучасний стан та перспективи розвитку діяльності підприємств в Україні : теорія, методика, практика : колективна монографія / Кол. авторів. Полтава: ПП «Астроя», 2022. 180 с.

У колективній монографії досліджено теоретичні, методологічні та практичні аспекти ресурсного забезпечення та маркетингової діяльності підприємств. Викладено особливості управління економічною діяльністю підприємств та персоналом. Висвітлені питання статистики, обліку, аналізу і аудиту діяльності підприємств. Запропоновано основні напрями інноваційного розвитку діяльності підприємств. Проаналізовано сучасні аспекти ефективності діяльності підприємств. Здійснено оцінку рівня економічної безпеки та правових засад діяльності підприємств.

Jel A31, B41, L00, M11, M30, M40, O13, Q13

Current state and prospects for the development of enterprises in Ukraine : theory, methodology, practice : a collective monograph / Collective of authors. Poltava: PC «Astraya», 2022. 180 p.

The collective monograph examines the theoretical, methodological and practical aspects of resource provision and marketing activities of enterprises. Features of management of economic activity of enterprises and personnel are outlined. Issues of statistics, accounting, analysis and audit of enterprise activity are highlighted. The main directions of innovative development of enterprises are proposed. Modern aspects of the efficiency of enterprises are analyzed. An assessment of the level of economic security and the legal basis of enterprise activity was carried out.

ISBN 978-617-7915-76-7

© Колектив авторів, 2022

© Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2022

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
------------------------	---

РОЗДІЛ 1. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Ресурсний потенціал та інвестиційні можливості українських підприємств (Штефан Н. М.)	7
1.2. Розвиток таксономії сталого фінансування діяльності підприємств (Шкварчук Л. О.)	12
1.3. Стан туристичної галузі під час пандемії Covid-19 та в період україно-російської війни: перспективи для реанімації внутрішнього туризму (Науменко Н. С., Медина А. В.)....	18

РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТА ПЕРСОНАЛОМ

2.1. Інформаційне забезпечення стратегічного управління діяльністю підприємства (Кононенко Л. В.)	24
2.2. Проблематика обліку розрахунків за виплатами працівникам на підприємстві (Радіонова Н. Й., Цімох К. В.)	38
2.3. Процес рекрутменту в умовах розвитку інформаційних технологій: міжнародний та український досвід (Юринець З. В., Гнилянська Л. Й.)	41

РОЗДІЛ 3. СТАТИСТИКА, ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. До питання тлумачення поняття «нематеріальні активи» (Дерев'яно С. І.)	47
3.2. Облікова політика в системі інформаційного забезпечення управління малим бізнесом (Смірнова Н. В.)	52

РОЗДІЛ 4. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

4.1. Використання систем підтримки прийняття рішень із підтримкою імерсивних технологій в контексті інноваційного розвитку підприємств (Козак І. А., Елішис Д. О.).....	67
4.2. Ефективна інтеграція орієнтованої на знання концепції бізнес-правил в рамках управляючої інтелектуальної корпоративної інформаційної системи (Кулинич Ю. М., Краснюк М. Т.).....	73
4.3. Маркетингові дослідження інноваційної діяльності ринкових агентів і бар'єрів доступу до високих технологій (Мних О. Б.)	80
4.4. Теоретичні засади цифрової економіки та застосування інформаційних технологій в діяльності кооперативних організацій (Легошина О. Л.)	86
4.5. Сучасні орієнтири інноваційного розвитку та аутсорсингу на страховому ринку України (Павленко О. П.).....	93
4.6. Інноваційний розвиток підприємств: сучасні реалії та потреби фінансування (Ткачук Н. М.)	97
4.7. Органічне виробництво в Україні (Удова Л. О.).....	103
4.8. Динамізація ІТ-сектору в період пандемії Covid-19 та україно-російської війни (Науменко Н. С., Кубай А. В.).....	107

РОЗДІЛ 5. РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА

5.1. Трансформування бізнес моделі підприємства в умовах антропоцену (Загвойська Л. Д.)	113
5.2. Вихід зарубіжних компаній з російського ринку через війну з Україною: катастрофічні наслідки політики імпортозаміщення для російських підприємств (Науменко Н. С.)....	117
5.3. Особливості економічного розвитку промислових підприємств індустріально-аграрних територіально-виробничих виробничих систем України (Гладкий О. В., Килівник В. С., Городецька О. О.).....	124
5.4. Український зерновий експорт під час війни та його значення для вирішення продовольчої проблеми світу: фактор Росії (Науменко Н. С., Яручик Б. В.)	133

РОЗДІЛ 6. БЕЗПЕКА ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

6.1. Формування системи економічної безпеки підприємства (Калініченко О. В.)	137
6.2. Методичне забезпечення системи моніторингу кризових явищ на підприємстві (Журавльова І. В., Берест М. М.)	144
6.3. Теоретичні, методичні та практичні аспекти оцінки шкоди завданої суб'єктам господарювання у зв'язку із конфліктами з метою отримання компенсацій (Кулик А. А.) .	153
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	161

РОЗДІЛ 2

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ
ТА ПЕРСОНАЛОМ

2.1. Інформаційне забезпечення стратегічного управління діяльністю підприємства

© Кононенко Л. В.

*канд. екон. наук, доц.,**Херсонський державний аграрно-економічний університет,**м. Кропивницький, Україна*

ORCID ID: 0000-0001-5698-5003

У сучасних умовах однією з головних проблем, вирішення якої забезпечує виживання у навколишньому середовищі та досягнення стратегічних цілей підприємства, є ефективне управління ним. Розвиток підприємств має здійснюватися за певною стратегією, характеризуватись гнучкістю, мобільністю, адаптивністю, властивістю швидкої перебудови до нових ринкових можливостей і викликів зовнішнього середовища. На передній план виходять методи інформаційно-аналітичного забезпечення управління стратегічного розвитку, зокрема, діджиталізація та використання інформаційних систем, які дозволяють здійснити швидке накопичення та аналіз трендів інформаційних потоків, враховувати їх у діяльності та приймати ефективні управлінські рішення [19]. При цьому процес управління доцільно розглядати одночасно як процес (сукупність певних дій, що постійно здійснюються в часовому аспекті та спрямовані на досягнення певної мети), й систему, тобто сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів, що у взаємодії повинні забезпечувати процес управління.

Процес управління потребує відповідної системи забезпечення, до якої входять підсистеми інформаційного, методологічного, організаційного та управлінського забезпечення. Серед зазначених підсистем найбільш невизначеною є підсистема інформаційного забезпечення.

Інформаційне забезпечення у процесі управління підприємством завжди посідало провідну роль. Інформаційне забезпечення стратегічного розвитку підприємств дає змогу подолати невизначеність ринкового середовища, визначити точки контролю, управляти ними і досягати високої ефективності у всіх сферах формування виробничих і фінансових результатів [20].

Процес інформаційного забезпечення управління підприємством відбувається в економічних інформаційних системах. Інформаційні системи, які створюються на підприємствах, функціонують на основі сукупності взаємопов'язаних інформаційних технологій – комплексу методів і процедур, за допомогою яких реалізуються функції збору, передавання, обробки, зберігання та доведення до користувача інформації в організаційно-управлінських системах з використанням обраного комплексу технологічних засобів [23]. Економічні інформаційні системи відносяться до складних, мають цілісну ієрархічну структуру з багатогранними зв'язками та складними функціями управління [25]. В системі управління підприємством відбувається обмін зовнішніх і внутрішніх інформаційних потоків, циркулює багато варіантів видів інформації [15].

Конструктивний базис сучасної економіки формується на основі економіки знань, інноваційної, інформаційної, цифрової економіки [5]. Цифрова трансформація економіки пронизує усі сфери, відбувається свого роду сепарація економіки. Це обумовлює особливості протікання економічних процесів, функціонування суб'єктів економічних відносин тощо,

зокрема домінування цифрових технологій в усіх економічних процесах; товари та послуги у натуральному вигляді все більшою мірою поступаються електронним аналогам; реалізація економічних благ відбувається з використанням електронних засобів; з'являються цифрові (віртуальні) активи [11]. Промислова революція через міжгалузеву інтеграцію та розвиток цифровізації стимулює формування симбіотично-комплементарної системи активізації технологічних та управлінських інновацій, а стимулювання розвитку інтеграції наукових розробок та результатів стратегічного управління у виробництво, формування ринку надає конкурентні переваги в довгостроковій перспективі [26].

Інформація є однією із найскладніших, ще повною мірою недосліджених сфер сучасної науки, що підтверджується нечіткістю визначень власне поняття «інформація». У теорії управління слушним є визначення інформації як сукупності даних про зміни, що відбуваються у системі й навколишньому оточенні та зменшують ступінь невизначеності знань про конкретний об'єкт.

Інформаційне забезпечення здебільшого розглядається науковцями у декількох основних напрямках: як інформаційне обслуговування управління; як заходи зі створення інформаційного середовища управління; як сукупність дій з надання необхідної для управління інформації у зазначене місце із заданою періодичністю [17].

Алексєєв С. Б. розглядає інформаційне забезпечення управління як «процес створення умов для задоволення потреб менеджерів в інформації про зміни, що відбуваються у стані зовнішнього та внутрішнього потенціалу, необхідного для здійснення ефективного стратегічного управління і досягнення цілей підприємства» [1].

Ситник В. Ф. вважає, що «інформаційне забезпечення містить інформаційні ресурси як предмет праці, інформацію як продукт праці, засоби і методи ведення усієї інформаційної бази – об'єкта управління... До інформаційного забезпечення належать методи класифікації та кодування інформації, способи організації нормативно-довідкової інформації, побудови банків даних, зокрема побудови та ведення інформаційної бази і т. д. [23].

Цибульська Е. І. розглядає інформаційне забезпечення як «забезпечення управління для прийняття ефективних управлінських рішень необхідним інформаційним масивом даних, отриманих із вхідних інформаційних потоків шляхом організації технологічного процесу переробки інформації» [24].

Палагута С. при дослідженні інформаційного забезпечення використовує системний підхід, відповідно до якого «інформаційне забезпечення – це динамічна система даних і способи їх обробки, які дають змогу вивчити реальний стан керованого об'єкта, виділити чинники, що його визначають, а також виявити можливості здійснення необхідних управлінських дій» [17].

Денисенко М. П. та Колос І. В. під «системою інформаційного забезпечення управління підприємством розуміють сукупність даних, організацію їх введення, обробки, збереження та накопичення, пошуку і поширення в межах компетенції між зацікавленими особами у зручній для них формі та у зручному вигляді» [8]. Цими дослідниками виокремлюється три складові інформаційного забезпечення управління підприємством, а саме: інформаційні ресурси, інформаційні технології, технічні засоби та програмне забезпечення [8].

Безбородова Т. В. визначає інформаційне забезпечення – як «процес задоволення потреб користувачів в інформації, необхідній для прийняття рішення, для здійснення якого необхідна наявність відповідної інформаційної системи» [3].

Корнев О. Ю. розглядає таке поняття, як «система інформаційного забезпечення підприємницької діяльності, і визначає його як сукупність взаємопов'язаних інформаційних систем, що опосередковують на міжкуб'єктному рівні відносини щодо організації та здійснення підприємництва, метою створення якої є забезпечення повної і достовірної інформації для ефективного здійснення підприємницької діяльності» [15].

На думку Правдюк Н. Л., інформаційне забезпечення стратегічного розвитку підприємств, це «науково обґрунтоване управління процесом постійного зростання обсягу інформації та знань шляхом традиційних і нових інструментів обробки й аналізу інформації засобами

бухгалтерського обліку, за допомогою сучасних технологій та її використання в діяльності товаровиробників для одержання конкурентних переваг і формування дієвої... політики» [19].

Аналіз розглянутих підходів щодо визначення інформаційного забезпечення підприємницької діяльності дає можливість виокремити дві його основні складові: перша – пов'язана безпосередньо з інформацією, яка є необхідною для ефективного управління підприємством; друга – з інформаційними технологіями, технічними засобами та програмним забезпеченням. Тобто, категорія «інформаційне забезпечення», на думку деяких вчених, також включає використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (інформаційних продуктів, інформаційних технологій, Web-content, порталів, браузерів, технологічного обладнання тощо). Слід зазначити, що усі розглянуті підходи щодо категорії «інформаційне забезпечення» наведені вченими – економістами, проте ця категорія достатньо широко використовується і в інших сферах (ІТ – фахівцями, геологами, і т. д.).

Отже, категорію «інформаційне забезпечення» доцільно розглядати в контексті з тим, на що саме воно спрямовано («інформаційне забезпечення управління підприємством», «інформаційне забезпечення стратегічного управління підприємством» т. д.). Крім того, є доцільним розмежувати і виокремити інформаційну і інформаційно-технічно-програмну складові. Останню є доцільним визначати ні як «інформаційне забезпечення», а як «інформаційна технологія».

Термін «інформаційна технологія» на нормативному рівні визначається як «цілеспрямована сукупність інформаційних процесів із застосуванням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування» [20].

Таким чином, інформаційне забезпечення стратегічним управлінням діяльністю підприємства є доцільним розглядати як процес створення оптимальних умов для задоволення потреб користувачів у якісній, повній, своєчасній, зрозумілій та неупередженій інформації про стан та зміни підприємства і зовнішнього середовища, які є необхідними при здійсненні ефективного управління для досягнення стратегічних цілей підприємства.

У структурі інформаційного забезпечення стратегічного управління діяльністю підприємства першочергове значення належить обліково-аналітичній інформації. Ця інформація формується на засадах функціонального підходу у підсистемі обліково-аналітичного забезпечення, яка є основною складовою системи інформаційного забезпечення управління, що належить до складних, має цілісну ієрархічну структуру з багатогранними зв'язками та складними функціями управління. Ця підсистема, як синтез різних видів обліку та аналізу, створюється з метою забезпечення інформацією процесу прийняття управлінських рішень та контролю за їх реалізацією, що є передумовою оптимізації управлінських рішень. Отже, підсистема обліково-аналітичного забезпечення є складовою системи інформаційного забезпечення управління підприємством, цільовою спрямованістю якої є забезпечення якісною та своєчасною економічною інформацією зацікавлених зовнішніх і внутрішніх користувачів з метою прийняття інформаційно обґрунтованих управлінських рішень. При цьому категорію «обліково-аналітичне забезпечення» доцільно розглядати як ресурс, який створюється у кібернетичній системі, що забезпечує генерування якісної та своєчасної інформації для зовнішніх і внутрішніх користувачів з метою прийняття інформаційно обґрунтованих управлінських рішень. Використання терміну «кібернетична система» є доцільним, тому що саме системний підхід є найбільш ефективним засобом, який сприяє удосконаленню обліково-аналітичної системи суб'єкта у цілому.

Система обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством є також досить складною внаслідок ієрархічності внутрішньої будови та розвинутих взаємозв'язків між елементами, що обумовлює доцільність використання такого поняття, як «чорний ящик», тобто у загальному випадку система обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством розглядається як перетворювач входів на виходи.

Традиційним є підхід віднесення до складових системи обліково-аналітичного забезпечення таких підсистем складової управління підприємством як бухгалтерський облік і аналіз (які взаємодіють між собою, створюючи єдине ціле).

У сучасних наукових працях можна зустріти пропозиції щодо розвитку обліково-аналітичної системи у вигляді додавання окремих елементів або їх сукупності (аудит, контролінг, бюджетування, ризик-орієнтована складова тощо). Ми приєднуємось до позицій тих науковців, які до структури системи обліково-аналітичного забезпечення додають аудит. За цим підходом система обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством інтегрує три підсистеми: облікову, аналітичного забезпечення та аудиту.

Саме доповнення структури системи обліково-аналітичного забезпечення такою складовою як аудит, дозволяє підвищити якість інформації, яка формується у межах цієї системи. Так, базисом системи обліково-аналітичного забезпечення залишається облікова складова, оскільки саме на її основі здійснюється як аналіз діяльності підприємства, так і аудит. Проте, діджиталізація призводить до удосконалення процедури проведення аудиту, яке є похідним від переваг, що виникають у підсистемі бухгалтерського обліку внаслідок використання цифрових технологій. Автоматичне отримання даних за окремими об'єктами обліку, для вимірювання обсягів витрачання (надходження) яких можуть бути використані діджитал-технології, усуває необхідність перевірки первинного документообігу аудитором або проведення інвентаризації для встановлення їх фактичної наявності, оскільки надання достовірних даних про такі об'єкти (у окремих випадках у режимі реального часу) забезпечує облікова система, яка побудована із використання діджитал-технологій. Таким чином, для проведення аналізу правомірності здійснених господарських операцій та встановлення достовірності бухгалтерської інформації у аудитора з'являються нові засоби контролю, що у цілому сприяє мінімізації ризиків аудитора та пришвидшує процес його здійснення [14]. Крім того діджиталізація суспільства призводить до ускладнення внутрішніх та зовнішніх зв'язків у системі, що обумовлює трансформацію до гнучких інформаційних систем [13].

Облікова підсистема обліково-аналітичної системи забезпечує збір, формування, накопичення, класифікацію і узагальнення необхідної інформації. Але, саме аналітична складова дозволяє розробляти прогностичні показники, визначати стратегічні напрями розвитку підприємства. Підсистема аналізу за допомогою економіко-математичних і аналітичних методів досліджує динаміку економічних показників, вивчає ефективність їх використання, досліджує вплив різних факторів на фінансовий стан суб'єкта господарювання.

При формуванні системи обліково-аналітичного забезпечення управління необхідно враховувати, що будь-яке підприємство не є відособленим, а утворює особливу єдність із зовнішнім середовищем, яке істотно впливає на результати діяльності та на якість прийняття управлінських рішень. Адаптація системи та окремих її елементів до змін зовнішнього середовища є однією з умов забезпечення стабільності розвитку.

В умовах діджиталізації при формуванні обліково-аналітичного забезпечення бухгалтери отримують доступ не тільки до даних господарських операцій у реальному часі, а і до окремих засобів контролю господарських операцій; зникає необхідність у веденні первинної документації. Це дозволяє суттєво підвищити достовірність та релевантність бухгалтерської інформації. Діджиталізація обліково-аналітичного забезпечення призводить до зміни самої процедури аудиторської перевірки, тому що забезпечується висока якість даних, їх прозорість, довговічність, надійність. Діджиталізація відіграє значну роль не лише з позиції збору та обробки бухгалтерських даних, а також з позиції аудиту. Оскільки діджиталізація змінює джерела даних про господарські операції, що узагальнюються в облікових регістрах, то це змінює спосіб проведення аудиту таких операцій. Діджиталізація забезпечує прозорість операцій, засобів контролю та експозицій у системах обробки у реальному часі, що полегшує проведення постійного аудиту. Крім того, суттєво скорочується час проведення аудиторської перевірки; підвищується її якість, точність; з'являється можливість автоматично перевіряти значні масиви інформації, що дозволяє зосередити увагу на більш складних ділянках. У цілому діджиталізація призводить до суттєвого зближення процедур обліку і аудиту (що свідчить про доцільність доповнення системи обліково-аналітичного забезпечення такою складовою як аудит).

Сьогодні найчастіше при формуванні інформаційного забезпечення стратегічного управління діяльністю підприємства використовуються наступні цифрові технології:

- штучний інтелект (Artificial intelligence);
- хмарні технології і обчислення (Cloud technologies and computing);
- технології роботи з великими даними (Big Data);
- блокчейн (Blockchain).

Штучний інтелект (Artificial intelligence) – це інтелектуальна комп'ютерна система, наділена можливостями розпізнавання мови, навчання та вирішення проблем [4]. Artificial intelligence доцільно використовувати для вирішення завдань які регулярно повторюються (управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, витратами, грошовими потоками тощо) та вирішення нестандартних завдань (варіантних моделей податкових надходжень та податкового навантаження, управління товарними потоками, створення прогнозних моделей, встановлення шахрайських схем).

Хмарні технології і обчислення (Cloud technologies and computing) – це сукупність технологій, що є пов'язаними між собою, становлять єдиний комплекс обробки даних і передбачають постійне збереження інформації на серверах у мережі Інтернет із її кешуванням на персональних комп'ютерах чи гаджетах. Тобто, цю digital-технологію можна розглядати як послугу інтернет-сервісу. Використання Cloud technologies and computing доцільно у разі необхідності резервного копіювання інформації, контролю та розширення доступу до інформації. Застосування хмарних технологій і обчислень забезпечує доступ до інформації у режимі реального часу; дозволяє скорочувати витрати на обслуговування інформаційної технології (скорочення витрат на технічне та програмне забезпечення, на утримання ІТ-спеціалістів тощо); підвищує рівень доступності та безпеки; забезпечує резервне копіювання і аварійне відновлення.

Технології роботи з великими даними (Big Data) – це поєднання структурованих, напівструктурованих та неструктурованих даних, які можуть бути видобуті для отримання інформації та використані у проектах прогнозного моделювання та інших передових програмах аналітики. Системи, які обробляють і зберігають Big Data, стали загальним компонентом архітектур управління даними на великих підприємствах.

Блокчейн (Blockchain) (також відомий як технологія розподіленої бухгалтерської книги) – це «розподілена база даних, яка складається з окремих блоків, з'єднаних у вигляді безперервного ланцюжка, в якій зберігаються всі транзакції які коли-небудь відбувались» [18]. Особливістю є те, що блоки, які становлять ланцюжок, обов'язково містять у собі тимчасову мітку і посилання на попередній блок. Записи вводяться і зберігаються у розподіленій бухгалтерській книзі, яка доступна усім зацікавленим сторонам. При цьому, бухгалтер, аудитор, клієнт і регулюючий орган, як правило, завжди матимуть однакову копію книги. Крім того, забезпечується безпека на вищому рівні, так як технологія Blockchain використовує закриті і відкриті ключі для аутентифікації користувачів.

Технологія блокчейн сприяє майже миттєвим операціям. На початку кожного місяця бухгалтери по всьому світу закривають книги за попередній місяць. Як правило цей процес триває достатньо довго. Особливо це стосується закриття рахунків і формування звітності за рік. Використання технології блокчейн повністю змінить це. Технологія розподіленої бухгалтерської книги здійснює обробку в реальному часі, тому транзакції миттєво обробляються. Це пов'язано з тим, що цифрові записи, що включають блокчейн, забезпечують розрахунок в реальному часі через мережу.

Технологія блокчейн забезпечує введення розумних контрактів. Розумний контракт – це комп'ютерна програма, яка працює поверх блокчейна. Ці програми встановлюють правила для договору і забезпечують дотримання угоди, як тільки правила будуть дотримані. Розумний контракт утримує кошти і звільняє їх, коли умови повністю виконані.

Технології блокчейн у поєднанні з відповідною аналітикою сприяють оптимізації управління діяльністю підприємства. Перехід до фінансової системи зі значним елементом блокчейна відкриває безліч можливостей для професії бухгалтера, а навички аудитора зосереджуються на питаннях більш високого рівня. Використання у перспективі технології блокчейн повинно призвести до змін у пов'язаних сферах: управлінні, контролі, аудиті, аналізі тощо. Так, при використанні технології блокчейн змінюється сама процедура аудиторської перевірки, тому що блокчейн забезпечує високу якість даних, їх прозорість, довговічність,

надійність. Крім того, технологічний ланцюжок дає можливість проводити аудит (контроль) автоматично. Це дозволить суттєво скоротити час проведення аудиторської перевірки та підвищити її якість, що у свою чергу забезпечить підвищення точності. Крім того, у аудиторів з'явиться можливість автоматично перевіряти величезні масиви інформації, що дозволить зосередити увагу на більш складних ділянках.

Застосування технології блокчейна суттєво зближує процедури обліку і аудиту. Так, здійснення трансакції стає можливим лише за умови згоди двох сторін, які приймають в ній участь. Це призводить до усунення необхідності проведення звірки розрахунків, тому що формування та списання дебіторської і кредиторської заборгованості обох сторін угоди здійснюється одночасно з використанням однакової оцінки у момент здійснення трансакції. При використанні технології блокчейна суттєво змінюється і сама процедура обліку. Так, зникає необхідність у веденні первинної документації, тому що всі факти господарського життя відразу знаходять відображення в блокчейне.

В цілому, основними перевагами застосування цифрових технологій при здійсненні облікових і аудиторських процедур є: обробка та збереження великої кількості однакових у структурному плані одиниць облікової інформації; можливість здійснення вибірки необхідної інформації з великої кількості даних; достовірне і безпомилкове здійснення математичних розрахунків; оперативне отримання даних, необхідних для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень; багаторазове відтворення дій. Крім того, використання цифрових технологій дозволяє вирішити проблему точності формування й оперативності забезпечення обліковою інформацією користувачів для обґрунтованого ухвалення та реалізації ефективних управлінських рішень.

До основних проблемних моментів використання цифрових технологій можна віднести захист інформації, можливість кібератак, відсутність законодавчого регулювання. Проте, вони не можуть нівелювати позитивні ефекти від імплементації технологічних інновацій.

В дослідженнях вчених, що займаються проблемою формування інформації для управління, традиційно зазначається, що бухгалтерський облік є функцією управління. Дослідження ролі та місця системи обліку в системі управління має важливе теоретичне та практичне значення. В теоретичному аспекті є необхідним дослідити проблеми обліку, аналізу та контролю у взаємозв'язку з процесом управління, а для практики є необхідним визначити проблематику не лише побудови загальної системи обліку, а вирішення проблем з точки зору заздалегідь відомих потреб управління.

Система управління має дві підсистеми: об'єкт – підприємство та суб'єкт – різні рівні управління. Ці підсистеми мають різний зміст відносно рівнів управління, а саме управління на рівні внутрішніх підрозділів підприємств; управління на рівні підприємства; управління на рівні регіону, управління на рівні галузі. Функції управління, що зазначаються більшістю дослідників, це: планування, регулювання, облік, контроль та аналіз. Деякі вчені також зазначають такі функції як організація, стимулювання та прийняття управлінських рішень. Співвідношення функцій управління і змістовність обліку на різних рівнях управління мають певну відмінність і різну ієрархію. Дослідження особливості реалізації таких функцій управління як облік, аналіз і контроль на рівні галузевого управління здійснено Кузминським А. М. Цей вчений досліджував багатоаспектність системи обліку та зазначав щодо необхідності постановки та розв'язання проблем як представлення обліково-аналітичної інформації, так і технологій обліку і його організації, необхідності кадрового, методичного та організаційного забезпечення. Є доцільним дослідити побудову системи обліку із визначенням місця та ролі таких складових як статистичний і фінансовий облік.

На макрорівні саме статистичний облік є базовим для забезпечення потреб такої функції управління як регулювання. Є суттєві проблеми з організації статистичного обліку, які обумовлені невідповідністю чинного законодавства. Так, Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зазначено, що статистична звітність базується на даних фінансового обліку, а обов'язковість ведення фінансового обліку поширюється лише на суб'єктів підприємницької діяльності – юридичних осіб. Процес управління передбачає етапи, що безпосередньо пов'язані з організацією обліку, аналізу та контролю.

Більшість вчених відокремлюються такі етапи управління: збирання та обробка інформації; відпрацювання рішень; контроль за виконанням рішень. Проте, відповідно до сучасних концепцій управління виокремлюють ще прогнозування і регулювання. Процес управління діяльністю підприємства є безперервним процесом, який складається з прогнозування; встановлення можливих варіантів; вибір найдоцільнішого варіанту; прийняття рішення; контроль за його виконанням і формування нового інформаційного потоку. У цих умовах формування системи бухгалтерського обліку як функції управління на регіональному і галузевому рівнях пов'язано із необхідністю відпрацювання інтегрованої концепції інформаційного забезпечення реалізації функції регулювання, що пов'язано як з формуванням системи звітності (у тому числі і статистичної), як складової бухгалтерського обліку, так і з розробкою методології та методики моніторингу аграрного виробництва; розробкою системи забезпечення обліку як кадрового, так методичного і організаційного. На рівні суб'єкта господарювання є доцільним побудувати систему внутрішньогосподарського обліку з врахуванням потреб в інформації [22].

У сучасних умовах функції обліку розширюються, що обумовлює необхідність дослідження проблематики інтеграції технологічного та бухгалтерського обліку на рівні виробництва.

Досліджуючи становлення бухгалтерського обліку як науки, науковці визначають як проблемне, питання забезпечення достовірності та добросовісності інформації, яка формується в системі бухгалтерського обліку. Є відмінність між «достовірністю» інформації і «істинністю». Інформація є достовірною якщо більшість членів суспільства сприймає її ясно і свідомо. Таким чином бухгалтерська інформація і її сприйняття є достатньо суб'єктивними. Щодо представлення бухгалтерської інформації вченими виокремлюються чотири варіанти. Перший варіант – ідеальний. Як і всі ідеали є таким, якого прагнуть, але не досягають. За другим варіантом – дані зібрані добросовісно але вони не достовірні. За такої ситуації приймати дійове рішення не можливо, так як наслідки можуть бути негативні. Така інформація має елементи фальсифікації. Третій варіант – дані складені не добросовісно але вони достовірні. Це випадок коли бухгалтер впевнений, що вимоги нормативних документів не дозволяють правильно відобразити економічну інформацію в звітності. Четвертий варіант – дані, приведені дані не достовірні і не добросовісні. У цьому випадку результати будуть теж не достовірні. Наявність різних варіантів зумовлює необхідність користувачам бухгалтерської інформації ідентифікувати отримані дані про факти господарського життя, з одним із наведених варіантів [22].

Отже, добросовісною та достовірною інформація є, якщо вона наближається до рівня, що є необхідним і достатнім для свідомого прийняття рішення.

На перших етапах розвитку економіки облікова інформація використовувалася лише самими господарюючими суб'єктами. У цей період не було необхідності в нормативній регламентації методології обліку. Подальший розвиток суспільного виробництва набуває рівня коли інформація, щодо господарювання вже використовується зовнішніми, відповідно до господарюючих суб'єктів, споживачами. Саме це і обумовлює необхідність формування вимог щодо накопичення інформації, тобто вимог до її формування, і які б забезпечили адекватність її сприйняття. Таку інформацію може надати лише бухгалтерський облік, який історично перетворився у самостійну науку і сьогодні має свою теорію, практику, ціль, предмет і метод, методологію та системну організацію.

Сучасний бухгалтерський облік є системою безперервного, суцільного та взаємопов'язаного спостереження та відображення в грошовому виразі процесів обміну, розподілу та перерозподілу наявності та руху майна господарства, його майнових відносин з метою одержання інформації, її систематизації, яка потрібна для управління діяльністю господарства будь – якого масштабу та рівня. Основним є те, що бухгалтерський облік вели, ведуть і будуть вести тільки власники, яким потрібна чітка, ясна, добросовісна, а головне достовірна інформація. Тому основною функцією бухгалтерського обліку є надання такої інформації власникам, які і визначають її параметри.

Отже, реалізація завдання щодо побудови системи формування достовірної інформації є важливою справою господарюючих суб'єктів, тим більше, що вони формують ступінь вимог щодо її достовірності і достатності для прийняття правильного рішення. Вимоги щодо інформаційного забезпечення управління є суб'єктивними і вони можуть мати

різне спрямування в залежності від ситуації. З одного боку, достовірність облікової інформації забезпечується через зовнішню регламентацію, а з іншого – вимогами господарюючих суб'єктів.

Дослідження розвитку методології бухгалтерського обліку в історичному аспекті дозволяє дійти висновку, що на різних етапах розвитку суспільства виникають певні проблеми методологічного характеру щодо побудови бухгалтерського обліку та різні підходи щодо їх вирішення. Саме вимога достовірності та сумлінного створення інформації, що є предметом бухгалтерського обліку, історично зумовило виникнення облікової політики та дало можливість усвідомити її зміст.

Сучасний етап розвитку економіки має високий рівень інтернаціоналізації, що зумовлює зміну суб'єкта облікової політики, а також зміну ідеології нормативної регламентації від централізованої регламентації технології та процедур до централізованої регламентації принципів та децентралізованої регламентації облікової політики суб'єктів господарювання. Із зміною регламентації обліку (від інструкції до принципових засад) змінилися вимоги щодо змісту і якості інформації. Облікова політика реалізується через облікові стандарти, але для її повноти потрібна наявність альтернативи рішення реалізації базових принципів.

У системі бухгалтерського обліку здійснюється формування достовірної і повної фінансової звітності, при цьому відбувається безпосередній вплив зовнішнього середовища на систему бухгалтерського обліку. Такий підхід є традиційним, відповідно роль системи бухгалтерського обліку обмежується забезпеченням інформацією системи більш високого рівня – інформаційна бухгалтерська система є підсистемою більш високого рівня і підпадає під її вплив.

Отже, зовнішнє середовище безпосередньо впливає на інформаційну систему бухгалтерського обліку. Проте, інформаційна система бухгалтерського обліку у свою чергу впливає на зовнішнє середовище. Система бухгалтерського обліку є відкритою з двосторонніми зв'язками. Тобто, система бухгалтерського обліку, як підсистема більш високого рівня, з одного боку, підпадає під вплив цієї системи, а з іншого – сама впливає на неї. Підкреслює наявність зворотних зв'язків і той факт, що навіть при традиційному підході, згідно з яким інформаційна система бухгалтерського обліку лише забезпечує систему більш високого рівня інформацією, вона активно впливає на об'єкт управління та зовнішнє середовище шляхом створення, накопичення та забезпечення їх достовірною та повною інформацією.

Щодо організаційного аспекту це передбачає обов'язкову наявність мети, завдання, інформаційного забезпечення, зовнішніх обмежень, внутрішніх параметрів тощо. Враховуючи той факт, що система бухгалтерського обліку є моделлю соціально-економічних відносин, в якій «протиставлення фактів життя (в науці говорять про синтетичні судження) і фактів, що логічно вводяться з теорії в практику (їх називають аналітичними судженнями), складають суть реального бухгалтерського обліку, то від адекватності побудованої моделі залежить достовірність відображення об'єкту, і, як наслідок, правильність рішень, що приймаються. Крім того, як будь-яка кібернетична система – система бухгалтерського обліку має вхід – вихід, для неї є притаманними процеси сприйняття, перетворення та передачі інформації (Згідно статті 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» – «бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень»). Бухгалтерська інформаційна система є відкритою і має прямі та зворотні зв'язки із системою управління господарюючого суб'єкта та зовнішнім економічним середовищем. Тому розвиток обліку як системи має бути спрямованим саме на забезпечення цих зв'язків в оперативному режимі. Для потреб управління доходами, інвестиціями, прибутком своєчасність і якість отриманої інформації в режимі «реального часу» є вирішальними.

Система інформаційного забезпечення в значній мірі залежить від суб'єктів сприйняття інформації. Функції персоналу інформаційних систем та їх взаємозв'язок, на різних рівнях управління є різними. Це впливає на вибір і використання інформаційних технологій управління.

Сучасні економічні процеси відбуваються в умовах глобалізації і інформатизації, яка призводить до ускладнення внутрішніх та зовнішніх зв'язків, що обумовлює необхідність створення гнучких інформаційних систем.

Активність гнучких систем полягає в активізації впливу на об'єкт управління, зовнішнє середовище; а адаптивність – у змінах елементів системи відповідно до змін зовнішнього середовища (потреб системи управління), які повинні мати попереджувальний характер. Але, ефективно працююча інформаційна система повинна мати адекватний категорійний і теоретичний апарат.

Розвиток і становлення глобальної економіки передбачає, по-перше, існування єдиної інформаційної бази, що обумовлює необхідність узгодженості термінології у різних наукових сегментах єдиного інформаційного простору. На початкових стадіях розвитку соціально-економічних відносин диференціація галузей знань не відбувалась, тобто не існувало і розбіжностей в термінології (тому що і термінології взагалі не існувало). У подальшому, спостерігався диференційований розвиток різних галузевих наукових напрямів, який здійснювався у межах вузького спеціального професіонального призначення, що було цілком логічно і доцільно на відповідному етапі розвитку як наук, так і соціально-економічних відносин. У сучасних умовах відбувається інтеграція різних галузей знань на базі первинної інформації. При цьому їх злиття не спостерігається, тому що кожна з них продовжує виконувати свої функції та вирішувати свої завдання. Але, історично склалося, що у процесі розвитку різних напрямів знань у них вже склалася специфічна термінологія. Щодо економічних наук, то вони характеризуються значною невизначеністю у термінології, також в них невиправдано використовується паралельна термінологія. Так, в макро- і мікроекономіці загальноновизначеними є категорії (терміни) «засоби виробництва» і «предмети виробництва». У бухгалтерському обліку цим термінам відповідають категорії (терміни) «основні засоби» та «матеріали».

Отже, з метою оптимізації управління підприємством постає питання забезпечення процесу управління підприємством узгодженим з різними науковими сегментами категорійним (термінологічним) апаратом. Узгоджений (універсальний) термінологічний апарат дасть можливість оптимізувати процес управління підприємством, посилить взаємозв'язок управління з функціями обліку, аналізу, планування, контролю тощо.

Закордонний досвід свідчить, що «найбільш досконалим інструментом підвищення ефективності управління бізнес-процесами підприємства є сучасні інформаційні системи управління» [21]. Застосування сучасних інформаційних систем управління дозволяє здійснювати моніторинг усіх процесів у режимі реального часу, що, у свою чергу забезпечує можливість прийняття ефективних управлінських рішень. Саме застосування інформаційних систем управління дозволяє забезпечити контроль інформаційних потоків, процедур реалізації проектів, балансу динаміки ресурсів. Ефективність інформаційної системи управління залежить, в першу чергу, від наявного апаратного і програмного забезпечення за допомогою якого реалізується весь спектр функціональних можливостей інформаційної системи.

Структура програмного забезпечення є важливим аспектом функціонування інформаційних систем управління діяльністю підприємств. Структурна єдність програмних модулів, специфіка фізичного розміщення даних та їх логічна структура, послідовність їх застосування у процесі прийняття рішень суттєво впливають на характеристику механізмів обробки інформаційних потоків в середині системи. Це обумовлює необхідність розробки структури програмного забезпечення інформаційних систем управління діяльністю підприємства з метою створення програмної платформи для забезпечення автоматизації процедур прийняття управлінських рішень на всіх етапах бізнес-процесів.

Програмні засоби, як системні, так і проблемно-орієнтовані, складають значну частину інформаційного забезпечення підприємства. Саме вони визначають ефективність функціонування всієї інформаційної системи, її надійність і практичне значення, тому надзвичайно важливими є питання їх вибору, розробки і впровадження. При розробці програмного забезпечення для системи управління підприємств необхідно враховувати вимоги до неї, специфіку функціональної структури, апаратні можливості розроблюваної системи. У системі управління підприємств інформаційно-програмне забезпечення як правило представлено двома конфігураціями: базовою і проблемно-орієнтованою.

Базова конфігурація інформаційно-програмного забезпечення системи управління підприємств складається з: прикладних програм завантаження даних; програм управління касовими терміналами; програм бухгалтерського обліку; програм управління мережево-комунікаційними засобами.

Проблемно-орієнтована конфігурація інформаційно-програмного забезпечення системи управління підприємств складається з: автоматизації управління взаємодією з клієнтами; автоматизації управління закупівлями; автоматизації контролю договорів і зобов'язань; автоматизації управління складськими запасами; автоматизації управління продажами; автоматизації процесів формування звітності; захисту інформації.

Забезпечення оптимального функціонування інформаційної системи управління діяльністю підприємства потребує перманентного зростання надійності функціонування, збереження і забезпечення конфіденційності інформації. З цією метою при побудові системи захисту розподілених інформаційних ресурсів підприємства є необхідним забезпечити захист інформації та її аутентифікацію.

Процедура аутентифікації і управління доступом до даних системи управління підприємства потребує необхідність визначення об'єктів інформаційної структури, які потребують санкціонованого доступу. При цьому вирішуються питання надання прав адміністрування даних системи; здійснюється внутрішній аудит дій користувачів; проводиться автоматична зміна паролів при роботі з ресурсами системи (недоступна для користувачів). Формування структури бази даних системи управління бізнес-процесами підприємств потребує врахування усіх функціональних вимог та особливостей апаратно-функціональної структури.

Ядро бази даних відповідає за управління даними у зовнішній пам'яті, управління буферами оперативної пам'яті, управління транзакціями і фіксацією усієї наявної інформації. Це обумовлює виокремлення таких складових ядра бази даних як менеджер даних, менеджер буферів обміну даними, менеджер транзакцій. Ядро бази даних інформаційної системи має власний інтерфейс, який може використовуватися різними програмами і є безпосередньо недоступним користувачам.

При використанні архітектури комп'ютерної мережі побудованої на основі технології «клієнт-сервер» ядро бази даних є основною складовою серверної частини системи управління бізнес-процесами підприємства, де також зберігаються і самі банки даних.

База даних закупівель слугує для зберігання інформації щодо менеджерів, які здійснюють внутрішні і зовнішні замовлення, а також про постачальників і клієнтів. Слід зазначити, що база даних закупівель виконує функції налагодження механізмів ефективної взаємодії з клієнтами підприємства, тому що, саме у ній міститься інформація щодо запитів клієнтів. Бази даних договорів і зобов'язань містять інформацію щодо договорів і зобов'язань, документи і угоди, за якими здійснюються взаєморозрахунки. Бази даних клієнтів включає усі дані щодо покупців і постачальників. У базі даних клієнтів збирається і систематизується вся необхідна інформація про споживачів, постачальників і партнерів, що дозволяє робити на її основі аналіз і прогнози, що також сприяє спрощенню контактів із клієнтами. База даних клієнтів дозволяє здійснювати швидкий пошук важливої інформації про контрагентів, отримувати історію зустрічей, переговорів, листування, угод тощо.

Отже, це дозволяє швидко і якісно працювати з великими масивами інформації щодо клієнтів.

Ефективне управління клієнтами сприяє реалізації маркетингової стратегії підприємства на ринку і дозволяє отримати конкурентні переваги за рахунок швидшої реакції на зміни попиту споживача. На основі цих знань розробляються нові концепції просування товарів або послуг і таким способом підприємство досягає поставлених цілей і покращує свій фінансовий показник. База даних складських запасів містить інформацію про поточні склади, наявність товарів, зарезервованої продукції. Менеджери завжди мають інформацію щодо наявності і кількості товарів на складі. За допомогою бази даних складських запасів відповідальні співробітники можуть стежити за виконанням плану закупівель потрібних товарів.

База даних реєстру товарів являє собою повний перелік наявного товарного асортименту. База даних продажів зберігає для конкретного менеджера дані про поточні обсяги продажів і планах продажів. Інформація яка міститься у базі даних продажів дозволяє складати плани за

різними показниками (дохід з продажу по менеджерам, відділам, продуктам та ін.). На підставі історії продажів груп товарів можна вибудувати стратегію продажів, визначити проблемні зони у циклах продажів.

База даних звітної інформації слугує для зберігання інформації про діяльність підприємства, даних порівняльного аналізу і прогнозів продажів для конкретного користувача. База даних звітної інформації забезпечує широкі можливості автоматизації документообігу на підприємстві, у систему можна ввести шаблони будь-яких документів, які використовуються на підприємстві.

База даних ключів містить інформацію кожного користувача про відкриті і закриті ключі, а також про відповідні документи, що ініціюють проведення трансакцій. Вся інформація зберігається у вигляді реляційних таблиць, зміст яких, спосіб формування, цілісність і права доступу формуються у відповідності до положень теорії баз даних.

Застосування системи управління дозволяє реалізувати широкий спектр функціональних можливостей системи управління і забезпечує автоматизацію бізнес-процесів підрозділів підприємства (маркетинг, продажі, сервіс та ін.) в рамках єдиного інформаційного поля, а також оперативний інформаційний обмін між підрозділами і співробітниками.

Дослідження впливу інформаційного забезпечення на рівень якості обслуговування підприємствами спрямовані на визначення складу та повноти інформаційного забезпечення, яке буде використане у процесі підготовки зважених управлінських рішень апаратом управління. Раціональність використання інформаційних ресурсів визначає належний рівень результативності реалізації поточних завдань, досягнення стратегічних цілей розвитку, забезпечує підвищення оперативності та оптимальності процесу прийняття управлінських рішень, підвищення показників рівня ефективності фінансової та господарської діяльності, що у результаті обумовлює посилення конкурентних позицій суб'єктів господарювання.

Проблема вдосконалення інформаційного забезпечення діяльності має найважливіше значення для будь-якого господарюючого суб'єкта. З одного боку, це зумовлено загостренням конкуренції на ринку, що вимагає пошуку нових та удосконалення існуючих способів прийняття управлінських рішень, з іншого – тим, що інформація як така все частіше стала розглядатися як управлінська функція та вид ресурсів.

Для сучасних підприємств проблема вдосконалення інформаційного забезпечення є актуальною у зв'язку із швидким зростанням кількості суб'єктів господарювання, а з урахуванням сфери здійснення діяльності – у зв'язку з ідентичністю використовуваних технологій, аналогічністю товарів, що реалізуються, однорідністю змісту функціональних процесів комерційної діяльності конкуруючих суб'єктів. Ситуація посилюється тим, що ринок інформаційних технологій сьогодні є вкрай динамічним. Інноваційні розробки у сфері інформаційних технологій на ринку виникають набагато швидше, ніж інноваційні розробки товарів, сировини, послуг чи іншого продукту економіки.

Сучасний ринок інформаційних технологій насичений різними інформаційними системами, що включають ІТ-інфраструктуру (комп'ютерне, телекомунікаційне, технологічне обладнання та програмне забезпечення) та ІТ-сервіси, що надаються на її основі. Головне призначення інформаційних систем полягає у забезпеченні єдиного середовища для оперативного управління існуючими обчислювальними комплексами підприємства, систем управління базами даних та корпоративним програмним забезпеченням, телекомунікаційним та мережевим обладнанням, пристроями зберігання даних, персональними та мобільними комп'ютерами користувачів, периферійним та технологічним обладнанням.

Існує безліч програмних продуктів які задовольняють ті чи інші потреби управління підприємством. Для стратегічного планування найчастіше використовують MRP (Materials requirements planning). Цей програмний продукт дозволяє вирішити задачі:

- задоволення потреб у матеріалах та комплектуючих для планування виробництва споживачеві; підтримка необхідних рівнів запасів матеріальних ресурсів, готової продукції;
- планування виробничих операцій, розкладів доставок, закупівель.

У результаті можна отримати розрахунки:

- оптимального розміру партії випуску продукції, що мінімізує суму витрат;
- переробки матеріальних ресурсів у готову продукцію (додана вартість, що включає в себе амортизацію обладнання та трудовитрати);
- зберігання запасів готової товарної продукції.

Виникнення системи MRP було зумовлено завданням автоматизації управління запасами в умовах багатосерійного та масового виробництва товарів споживчого призначення та товарної насиченості ринку, які продемонстрували, що використання математичних моделей планування попиту та управління запасами веде до суттєвої економії коштів, «заморожених» у вигляді запасів та незавершеного виробництва. Але розробити абсолютно оптимальні методи планування запасів неможливо, оскільки алгоритми управління вимагають їхньої адаптації до специфіки конкретних складських завдань залежно від циклу товарного виробництва та поставок, товарної номенклатури запасів, їх вартості, кубатури складів, реалізованого та потенційного попиту тощо.

Значимість практичного вирішення завдання автоматизації управління запасами полягає у тому, що вибір оптимального розміру партії одна із найважливіших умов підвищення ефективності комерційної діяльності підприємства, оскільки занижений обсяг товарної партії веде до зростання витрат на управління при повторних замовленнях, а надлишковий – до «заморожування» засобів у товарних запасах. Тому спочатку автоматизовані системи управління запасами було розроблено для промислового виробництва, ґрунтувалися на розрахунках за специфікацією складу виробу. За планом випуску продукції формувалися плани виробництва та розраховувався обсяг закупівлі матеріалів та комплектуючих виробів.

Надалі автоматизовані системи управління запасами стали охоплювати і сферу реалізації товарної продукції, а сфера їх застосування розширилася до комплексного вирішення виробничих, постачальницьких та збутових завдань, що дозволяло оперативно коригувати планові завдання у процесі виробництва при зміні потреб ринку (попиту).

Першою інформаційною системою, що забезпечує автоматизоване рішення зазначеного завдання, стала система MRP, основною відмінністю якої від математичних моделей управління запасами, що передбачають незалежний попит на всю товарну номенклатуру, став розрахунок запасів для номенклатури «залежного», що визначається потребами ринку (попиту), що оформляється замовленням на готову товарну продукцію.

У розвинених країнах сфера бізнесу є найважливішим та найбільшим за обсягом сектором інформаційного ринку. Привабливість даного ринку з погляду попиту зробила інформаційне забезпечення бізнесу одним із пріоритетних завдань інформаційної діяльності. З іншого боку, світова практика останніх десятиліть свідчить, що інформація в електронній формі перетворилася на найважливіший компонент сучасної ринкової інфраструктури. Свобода інформації тісно пов'язується західними економістами зі свободою конкуренції та розглядається як одна з базисних умов ефективного функціонування ринкової економіки. Необмежений доступ до інформації є базовим поняттям моделі ідеальної конкуренції й у кінцевому підсумку саме наявність інформації у агентів ринку визначає транзакційні витрати, є свого роду альтернативою рівню розвитку інститутів ринку й суспільства.

Робота з інформацією є основою сучасного стратегічного управління діяльністю підприємства. Інформація використовується як для формування та уточнення стратегічних планів бізнесу, так і для бюджету та виробничої програми, а також для перевірки обґрунтованості планів.

Постійне підвищення вимог до інформації відбувається за умов ускладнення господарської діяльності та поєднання процесів глобалізації бізнесу з позиціонуванням на мікро-сегментах ринку. Це об'єктивно перетворює системи та засоби забезпечення збору, обробки та доступу до інформації на найважливіші компоненти ринкової інфраструктури. Їх значення постійно зростає пропорційно до змін, які обумовлені Четвертою промисловою революцією. Масштаб, обсяг та складність змін, які вона спричиняє є безпрецедентними в усьому попередньому досвіді людства [12]. Аналітики Global Center for Digital Business Transformation швейцарського Інституту розвитку менеджменту IMD і компанії Cisco у звітах про стан світової економіки використовують зображення цифрового вихору, який затягує у воронку галузь за галуззю. Від розвитку digital-технологій перш за все виграють ті галузі, які пов'язані з наданням послуг, де необхідні мислення, творчість, людська участь. Інформація стає загальнодоступною. Можливість отримати необхідну інформацію через мережу широко використовується діловим світом у практичній роботі протягом принаймні останнього десятиліття.

Найбільш суб'єктивною властивістю інформації є її цінність. Інформація є товаром, цінність якого пов'язана із його якістю і своєчасністю. Так, об'єктивна, повна і вчасно отримана інформація про внутрішнє і зовнішнє середовище дає можливість розробити стратегію підприємства, прогнозувати бізнес, приймати управлінські рішення та складати конкретні угоди.

Отримуючи інформацію, користувач, як правило, платить не лише за саму інформацію, а за інформаційні послуги, тобто послуги з її обробки, упаковки та доставки конкретному споживачеві.

Сучасний етап розвитку економіки вимагає наявності спеціального механізму, що забезпечує зв'язок між пропозицією та попитом, що орієнтується на конкретні потреби ринку, та підпорядкування цим потребам різних сторін виробництва та збуту. Умовою успіху будь-якої підприємницької діяльності зрештою є задоволення попиту з використанням нових товарів та послуг або за мінімальних витрат. Інтернет одночасно дав менеджтеру унікальне поєднання цих можливостей. Важливим при цьому є те, що Інтернет не тільки забезпечує інформацією, яка необхідна для прийняття господарських рішень на якісно новому рівні, а й безпосередньо стає повсякденним інструментом підприємницької діяльності у формі електронного маркетингу та торгівлі, продовжуючи процес інтеграції інформаційної діяльності безпосередньо у бізнес.

Слід зазначити, що у сфері інформаційного забезпечення управління підприємством, технологічні революції не ламають існуючу інфраструктуру, а доповнюють її. У цьому, зберігаються як більшість діючих учасників ринку, так і інформаційних послуг і товарів.

Побудова ефективної системи інформаційного забезпечення стратегічного управління діяльністю підприємства передбачає необхідність вивчення та аналізу навколишньої інфраструктури, яка повинна «забезпечувати вирішення наступних завдань:

- створення єдиного інформаційного фонду підприємства;
- організацію та проектування ефективного руху інформаційних потоків;
- виокремлення інформаційного забезпечення діяльності підрозділів;
- автоматизацію функціональних бізнес-процесів, оперативний контроль;
- оперативну обробку інформації, що надходить із зовнішнього середовища» [7].

Розробка інформаційного забезпечення, як база прийняття управлінських рішень, потребує врахування ряду вимог. В першу чергу, параметри економічного розвитку, як: нормативні показники обов'язково повинні мати вимірювання і конкретний зміст; повинні бути визначені рівні надійності виконання процедур бізнес-процесів; дотримання функціональної повноти раціональної інтеграції обробки інформації бізнес-процесів; визначення розмірів надлишку інформації, що дозволить отримувати багатоаспектні результати. Результати діяльності підприємства «знаходяться у прямій залежності від раціональності організації руху потоків інформації» [2]. Через систему інформаційного забезпечення управління проходить внутрішня інформація про фактичний стан об'єкта управління, а також зовнішня – тобто, здійснюється передавання інформації від джерела її виникнення до користувача, і навпаки. Налагоджені комунікаційні зв'язки формують відповідні інформаційні потоки як на вході, так і на виході системи стратегічного управління діяльністю підприємства. Але, при цьому, наявність великої кількості джерел отримання інформаційних одиниць ще не свідчить про повноту насиченості інформаційного поля підприємства, а сприяє формуванню, так званого, нерелевантного інформаційного простору.

На нашу думку, формування інформаційного поля в контексті джерел виникнення інформаційних одиниць повинно відповідати таким вимогам як:

- регіональна спрямованість;
- можливість використання комунікаційних систем, які тісно пов'язані з ринком комерційної, торговельної інформації;
- проектування комплексності отримання інформації, що формується з різних компонент інфраструктури;
- можливість чіткого визначення границь інформаційного фонду.

Одним із найбільш прийнятних методів обстеження потоків інформації в стратегічному управлінні діяльністю підприємства виступає метод матричного моделювання, який дозволяє формалізувати процедури і операції по обробці матеріалів і аналізу існуючих потоків

інформації. Інформаційна модель такого типу забезпечує: відображення у наочній формі процесу формування і руху показників і документів; відображення в уніфікованій формі усіх даних про діяльність кожного з підрозділів підприємства; можливість представлення у комплексній формі необхідних даних про діяльність зони обслуговування; визначення структури і функціонального наповнення підрозділів підприємства в умовах інтеграції обробки даних.

Матрична інформаційна модель будується у вигляді таблиці, в якій «відображаються взаємозв'язки всіх підрозділів підприємства та його оточення, а також механізм формування нових даних в процесі функціонування торговельного підприємства. Завдяки цій моделі встановлюються потоки інформації підрозділів і підприємств в цілому, що дозволяє кількісно і якісно визначити її зовнішні і внутрішні характеристики» [10]. При цьому, у якості базисного підходу до системно-структурного аналізу інформації діяльності автором Оксанич О. М. встановлені такі положення:

- основною інформаційною одиницею системи управління підприємством є показник;
- сукупність показників, які об'єднані у заданій формі, формують повідомлення (документ);
- система вартісних і натуральних показників кількісно і якісно відображає діяльність підприємства.

Є доцільною наступна послідовність системного аналізу інформаційних повідомлень (документів і показників):

- виявлення і класифікація документів і показників за функціями управління;
- встановлення параметрів потоків даних, режиму їх формування;
- формалізація функціональних задач і їх інформаційного забезпечення;
- встановлення обсягу надлишковості даних;
- визначення можливості синтезу множини елементів інформації;
- використання даних для конкретних схем прийняття рішень [16].

Зростання обсягів виробництва (товарообороту) обумовлює збільшення обсягів інформації, що пов'язано не тільки із кількісними, але і з якісними змінами (розширенням асортименту; підвищенням якості товарів (робіт, послуг); удосконаленням існуючих і введенням нових форм виробництва (торгівлі); підвищенням контролю за збереженням активів тощо). Існуюча система «інформації в структурному відношенні складається з цілого ряду інформаційних сукупностей (потоків), обумовлених відповідними бізнес-процесами. При цьому, кожна складова бізнес-процесів характеризується тільки для неї притаманним полем інформації, розподіленим різними співвідношеннями (при чому як внутрішньої, так і зовнішньої)» [6]. Найбільша кількість документів, які «підлягають обробці, відносяться до I і II рівнів управління. Ці дані свідчать про те, що функції управління за ієрархією зводяться, в основному, до контрольних, що зменшує загальні обсяги оброблення інформації» [9].

Отже, інформаційні поля бізнес-процесів управлінської діяльності складають значні обсяги; коло інформаційних одиниць, що супроводжує окремі бізнес-процеси мають різну щільність, що свідчить про необхідність побудови багаторівневої інформаційної бази управлінської діяльності; інформаційний обмін зустрічними потоками інформації, в силу неоднорідності побудови інформаційних потоків за рівнями управління, вимагає наявності уніфікованих схем технологічної обробки документів; великий обсяг надлишковості інформаційних одиниць призводить до зростання обсягів інформаційних полів, що свідчить про необхідність формування регламентованого переліку показників з подальшою їх рівневою агрегацією і компіляцією. Формування інформаційного забезпечення стратегічного управління діяльністю підприємства актуалізує не лише проблеми реалізації бізнес-процесів та операцій, але і саму методологію організації інформаційного поля підприємств.

Таким чином, категорія «інформаційне забезпечення» має дві основні складові: перша – пов'язана безпосередньо з переробкою, передачею та використанням інформації; друга – з інформаційними технологіями, технічними засобами та програмним забезпеченням. Є доцільним розмежувати і виокремити інформаційну і інформаційно-технічно-програмну складові «інформаційного забезпечення».

Інформаційне забезпечення стратегічним управлінням діяльністю підприємства є доцільним розглядати як процес створення оптимальних умов для задоволення потреб користувачів у якісній, повній, своєчасній, зрозумілій та неупередженій інформації про стан та зміни підприємства і зовнішнього середовища, які є необхідними при здійсненні ефективного управління для досягнення стратегічних цілей підприємства.

У структурі інформаційного забезпечення стратегічного управління діяльністю підприємства першочергове значення належить обліково-аналітичній інформації. Ця інформація формується у підсистемі обліково-аналітичного забезпечення яка є складовою системи інформаційного забезпечення управління підприємством, цільовою спрямованістю якої є забезпечення якісною та своєчасною економічною інформацією зацікавлених зовнішніх і внутрішніх користувачів з метою прийняття інформаційно обґрунтованих управлінських рішень. При цьому категорію «обліково-аналітичне забезпечення» доцільно розглядати як ресурс, який створюється у кібернетичній системі.

Сьогодні найчастіше інформаційне забезпечення управління діяльністю підприємства пов'язано з використанням цифрових технологій, серед яких найпоширенішими є штучний інтелект; хмарні технології і обчислення; технології роботи з великими даними; блокчейн.

2.2. Проблематика обліку розрахунків за виплатами працівникам на підприємстві

© Радіонова Н. Й.

*д-р. екон. наук, професор кафедри фінансів та бізнес-консалтингу,
Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8855-2963*

© Цімох К. В.

*магістр,
Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-2570-9724*

Розмір заробітної плати є стимулом зростання ефективності роботи працівників, її зростання впливає на підвищення продуктивності праці та прибутків підприємства, а також допомагає здійснювати державі соціальну та регулюючу функції. Якісний облік розрахунків за виплатами працівникам та методичні засади його удосконалення мають важливе значення для визначення показників продуктивності праці та шляхів їх підвищення. Питання виплат працівникам на підприємствах різних форм власності з позиції стимулювання, розміру нарахування та відображення в обліку відіграють важливу роль у житті суспільства.

Облік розрахунків за виплатами працівникам є складною частиною облікового процесу, що вимагає з одного боку, достовірності даних щодо відпрацьованого часу, виробленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг та з іншого – ефективно розробленої системи їх оплати. Високий рівень організації обліку розрахунків за виплатами працівникам сприяє не тільки налагодженому управлінню та контролю за здійсненням всіх необхідних розрахунків, а й підвищенню продуктивності праці та раціоналізації структури витрат підприємства.

Облік розрахунків за виплатами працівникам є важливою частиною не тільки бухгалтерського обліку, а й всієї системи управління підприємством та потребує подальшого дослідження з метою виявлення резервів вдосконалення.

Згідно з Законом України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Структура заробітної плати складається з основної заробітної плати (тарифна ставка (оклад) і посадовий оклад), додаткової та інших заохочувальних й компенсаційних виплат [1, с. 1].

Вимогами до розрахунків оплати праці є визначення завдань, системи її показників та рахунків, первинна документація, формування регістрів аналітичного та синтетичного обліку.

13. Chebly, J. E., F. Ruiz, and A. Schiano. 2018. 'Mainstreaming Sustainable Finance: Market-Friendly Solutions to Climate Change.' The Fletcher Forum of World Affairs. Available on: <http://www.fletcherforum.org>.
14. Shalneva, M. S., and Y. V. Zinchenko. 2018. 'Sustainable Finance as a Way of European Companies' Transition to Green Economy.' In International Conference Project "The future of the Global Financial System": Downfall of Harmony, edited by G. Popkova, 1002 – 1012. Springer.
15. OECD. (2020). Developing sustainable finance definitions and taxonomies: a brief for policy makers. Paris: OECD Publishing. Available on: <https://doi.org/10.1787/134a2dbe-en>.
16. Sustainability Report 2020. NATIXIS. Available on: <https://www ldc.com/sustainability-report-2020>.
17. IPSF annual report 2021. Available on: <https://ec.europa.eu>.

Підрозділ 1.3.

1. Губенко Д. Міжнародний туризм не відновиться до 2023 року – ООН // DW. URL: <https://www.dw.com/uk/mizhnarodnyi-turyzm-ne-vidnovytsia-do-2023-roku-onn/a-58104271>.
2. COVID-19 и сектор туризма. Отраслевая справка МОТ. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_dialogue/-sector/documents/briefingnote/wcms_749186.pdf.
3. UNCTAD, World Investment Report, 2021, pp. 6 і 82, available at URL: <https://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=2769>.
4. Пандемія COVID-19 та її наслідки в сфері туризму в Україні: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRDCOVID19-Report-UKR.pdf>.
5. Туристичні допоміжні рахунки в Європі, випуск 2019 року – Євростат.
6. В 2019 году иностранные туристы оставили в Украине \$1,4 млрд. (ИНФОГРАФИКА): URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/v-2019-godu-inostrannye-turisty-ostavili-v-ukrai-369001>.
7. COVID-19 та соціальний діалог в туристичній галузі: практика ЄС та українські реалії. Київ 2020. 28 с. URL: <http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/COVID-19-TA-SOTSIALNIY-DIALOG-V-TURISTICHNIY-GALUZI-PRAKTIKA-YES-TA-UKRAYINSKI-REALIYI.pdf>.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Zoom или туристический бум: что будет с внутренним туризмом после карантина // *Hromadske.ua*. URL: <https://hromadske.ua/ru/posts/zoom-ili-turisticheskij-bum-chno-budet-s-vnutrennim-turizmom-posle-karantina>.
10. Офіційний сайт Державного центру зайнятості URL: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/v-ukrayini-ozhyvayemyok-praci>.
11. Внутрішній туризм в Україні мав би рости: як змінилась галузь і куди зник «бюджетний» мандрівник. // *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2020/09/23/665405>.
12. Канікули під час карантину: Join UP! URL: <https://joinup.ua/news/kanikuli-pid-chaskarantinu-join-up-analizuye-yak-podorozhuvati-ukrayintsvitku-2020>.
13. Чорний О. Найкращі часи – попереду. Що відбувається з туризмом в Україні під час війни. // *РБК-Україна*. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/travel/samy-e-rkie-vremena-vperediproishodit-turizmom-1657645856.html>.
14. Родак К. Українцям бронювати лише ті готелі, де немає росіян. // *ZAXID.NET*. URL: https://zaxid.net/turizm_pid_chas_viyni_2022_fakti_vid_turistichnih_firm_lvova_n1542665.
15. Борсукова О. Подорожі під час війни: де дозволено відпочивати і як безпечно організувати мандрівку. // *Українська правда. Життя*. URL: <https://life.ppravda.com.ua/travel/2022/06/20/249177>.

Список використаних джерел до розділу 2.

Підрозділ 2.1.

1. Алексеев С. Б. Формування механізму інформаційного забезпечення управління стратегічним потенціалом торговельного підприємства. *Економічний часопис-XXI*. 2013. № 11 – 12(2). С. 60 – 63. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecchado_2013_11-12\(2\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecchado_2013_11-12(2)_17) (дата звернення 20.09.2022).

2. Баловсяк Н. В., Баловсяк С. В. Використання інформаційних технологій (мережі Інтернет) для створення нових робочих місць і покращення економічної ситуації в регіоні (на прикладі м. Чернівці). *Стратегічні пріоритети розвитку регіонів у системі економічної політики в Україні*. 2011. Вип. 2. С. 302 – 305.
3. Безбородова Т. В. Структурно-морфологічна модель системи інформаційного забезпечення процесу управління. *Економіка та держава*. 2007. № 4. С. 27 – 29.
4. Великанова М. М. Штучний інтелект: правові проблеми та ризики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2020. Т. 27, № 4. С. 220 – 238. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varpu_2020_27_4_15 (дата звернення: 22.09.2022).
5. Войнаренко М. П., Скоробогата Л. В. Мережеві інструменти капіталізації інформаційно-інтелектуального потенціалу та інновацій. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 3. Т. 3. С. 18 – 24.
6. Воронова Л. Проблеми інформаційного забезпечення діяльності банківської системи України. *Вісник Національного банку України*. 2008. № 12. С. 45 – 49.
7. Геєць В. Складові політики економічного зростання. *Поглиблення ринкових реформ та стратегія економічного розвитку України до 2010 року: матеріали наук. конф. К. : УкрІНТЕІ, 2009. Т. 1. Ч. II С. 3 – 17.*
8. Денисенко М. П., Колос І. В. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством. *Економіка і держава*. 2006. № 7. С. 19 – 24.
9. Жаворонкова Г. В., Мазур Ю. П., Рибак С. М. Вхідження України у всесвітню систему інформації: можливості і перспективи для АПК. *Прометей: регіональний збірник наук. праць з економіки*. Донецьк: Юго-Восток. 2010. Вип. 3. С. 76 – 80.
10. Коломієць Г. С., Жаворонкова Г. В. Інформаційне забезпечення в стратегічному управлінні на підприємстві. *Матеріали всеукр. наук. конф.* Донецьк: ДонНУ. 2000. Ч. 2. С. 284 – 287.
11. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 6. С. 105 – 112.
12. Кононенко Л. В., Назарова Г. Б., Куц В. І. Трансформація форм бухгалтерського обліку в умовах розвитку digital-технологій. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. 2021. № 68. С. 132 – 137. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/168-22> (дата звернення: 22.09.2022).
13. Кононенко Л. В., Юрченко О. В., Гай О. М. Теорія бухгалтерського обліку в умовах становлення глобальної економіки та інформатизації суспільства. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 170. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 83 – 87 URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/911> (дата звернення: 21.09.2022).
14. Кононенко Л. В., Ніколаєва С. П. (2022). Трансформація системи обліково-аналітичного забезпечення як складової управління підприємством в умовах сталого розвитку та діджиталізації суспільства. *Економічний простір*, (177), 69 – 75. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-12> (дата звернення: 22.09.2022).
15. Корнєєв Ю. О. Інформаційне забезпечення розвитку підприємницької діяльності. *Вісник НАН України*. 2008. № 5. С. 24 – 31.
16. Оксанич А. П., Петренко В. Р., Костенко О. П. Інформаційні системи і технології маркетингу: навч. посібник. К. : Видавничий дім «Професіонал», 2008. 320 с.
17. Палагута С. С. Особливості інформаційного забезпечення управління підприємств і організацій. *Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського*. 2017. Випуск 16. С. 418 – 421. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/85.pdf> (дата звернення: 22.09.2022).
18. Попівняк Ю. М. Технологія блокчейн у бухгалтерському обліку й аудиті: сучасний стан, можливості та перспективи застосування. *Економіка, управління та адміністрування* URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2019-3\(89\)-137-144](https://doi.org/10.26642/ema-2019-3(89)-137-144) (дата звернення: 21.09.2022).
19. Правдюк Н. Л. Інформаційне забезпечення стратегічного розвитку аграрних підприємств. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 2. С. 49 – 63. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/July2021/wT3naGj1ZEBqupzNiOub.pdf> (дата звернення: 22.09.2022).

20. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. №74/98-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.09.2022).

21. Пурський О. І., Цензура М. О., Демченко Р. С. Структура інформаційного та програмного забезпечення системи управління бізнес-процесами торговельного підприємства. *Системи обробки інформації*. 2015. Вип. 12. С. 165 – 169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/soi_2015_12_40 (дата звернення 20.09.2022).

22. Савченко В. М., Кононенко Л. В., Крячко В. Г. Система бухгалтерського обліку як складова системи управління. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2010. Вип. 18 (2). С. 27 – 33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_18%282%29__7 (дата звернення: 19.09.2022).

23. Ситник В. Ф. Основи інформаційних систем : навч. посіб. / В. Ф. Ситник, Т. А. Писаревська, Н. В. Єрьоміна, О. С. Красва ; за ред. В. Ф. Ситника. – 2-ге вид., перероб. і доповн. Київ : КНЕУ, 2001. 420 с.

24. Цибульська Е. І. Управління потенціалом підприємства : навч. посібник. Харків : В-во НУА, 2011. 384 с.

25. Kononenko L. V., Gai O. M. Innovative technologies and enterprise management information system: problems and prospects. *Modern engineering and innovative technologies. International periodic scientific journal*. 2022. Issue 19. Part 2, p. 29 – 33 <https://www.moderntechno.de/index.php/meit/issue/view/meit19-02/meit19-02> (дата звернення: 15.09.2022).

26. Kyrylov Y., Hranovska V., Zhosan H., Dotsenko I. Innovative Development of Agrarian Enterprises of Ukraine in the Context of the Fourth Industrial Revolution. *Solid State Technology*. 2020. № 63, Issue 6. P. 1430 – 1448.

Підрозділ 2.2.

1. Закон України «Про оплату праці» №108/95-ВР від 24 березня 1995 р.: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>.

2. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI – Режим доступу: https://kodeksy.com.ua/pro_edini_j_sotsial_nij_vnesok.htm.

3. Наказ «Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці» від 5 грудня 2008 року № 489 – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN42212?an=718>.

4. Оляднічук Н. В. Удосконалення обліку й аудиту розрахунків за виплатами працівникам / Н. В. Оляднічук, О. Д. Підлубна // *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. – Том 32 (71). № 1, 2021. – С.71 – 77.

5. Подмешальська Ю. В., Панченко А. М. Удосконалення організації обліку заробітної плати./ Ю. В. Подмешальська, А. М. Панченко // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2020. № 1. – С. 58 – 63.

6. Пустовгар К. В. Організація аудиту розрахунків за заробітною платою / К. В. Пустовгар, Н. Й. Радіонова // *Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу : збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Київ, 25 березня 2021 р. / упор. О. В. Ольшанська*. – Київ : КНУТД, 2021. – С. 269 – 271.

7. Феофанова І. В., Голяк В. В. Удосконалення обліку та аудиту заробітної плати на підприємстві / І. В. Феофанова, В. В. Голяк // *Економіка та держава*. – 2021, № 3. – С. 125 – 130.

Підрозділ 2.3.

1. Антуневич В. Навіщо розвивати бренд роботодавця. 2017. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/navishcho-rozvivati-brend-robotodavtsja1506596-.html>.

2. Вельмакіна О. Обґрунтування сучасних технологій рекрутингу персоналу ІТ-компаній. 2019. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ru/article/id-3328>.

3. Кадровий портал Jobs.юа. 2022. URL: <https://jobs.ua>.
4. Кадровий портал Robota.юа. 2022. URL: <https://account.rabota.ua>.
5. Колешня Я. О. Цифрові платформи як ефективна бізнес-модель. II Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи». 2021. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/230472>.
6. Косевцов В., Тіхонов Г., Білик О. Перспективи впровадження електронного рекрутингу у Збройних Силах України. Journal of Scientific Papers «Social Development and Security». 2021. Vol. 11, No. 5. P. 3 – 10. <http://www.paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/362/422>.
7. 11 рекрутингових трендів 2021 року, які варто врахувати в бізнесі. 2021. URL: <https://ain.ua/ru/2021/03/21/11-trendov-v-rekrutinge-2021>.
8. Портал Crowdsourcing.ru. 2022. URL: <https://crowd.mos.ru>.
9. Сайт для пошуку роботи WORK.юа. 2022. URL: <https://www.work.ua>.
10. Самолюк Н. М. Аналіз джерел набору персоналу підприємств. 2012. URL: <http://masters.donntu.org/2012/iem/konovalenko/library/pdf1.pdf>.
11. Тренди IT-рекрутингу: boolean search, агрегатори резюме и автоматизація. 2020. URL: <https://vc.ru/hr/176296-trendy-it-rekrutinga-boolean-search-agregatory-rezyume-i-avtomatizaciya>.
12. Юринець З. В., Кіщук Н. В. Оцінювання результативності праці менеджера. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип., 5 Т. 22. С. 307 – 311.
13. Юринець З. В. Самоменеджмент: підручник. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів: Сполом. 2015. 359 с.
14. Як автоматизація рекрутингу допомагає залучати кращих кандидатів. PeopleForce. 2021. URL: <https://peopleforce.io/uk/blog/jak-avtomatizacija-rekrutingu-dopomagaе-zaluchati-krashhih-kandidativ>.
15. Jaguar Land Rover & Gorillaz Collaborate To Seek New Talent. 2017. URL: <https://www.socialtalent.com/blog/recruitment/jaguar-land-rover-gorillaz-collaborate-seek-new-talent>.
16. Melanie L. 13 Best Job Search Sites in Europe. 2021. URL: <https://www.careerhigher.co/career-advice/best-job-search-sites-in-europe-124769>.
17. Web-site ADP DataCloud. 2022. URL: <https://www.adp.com/what-we-offer/products/adp-datacloud.aspx>.

Список використаних джерел до розділу 3.

Підрозділ 3.1.

1. John Downes, Jordan Elliot Goodman. Dictionary of Finance and Investment Terms. 1998. 730 p.
2. Kaplan R. S., Norton D. P. The strategy map: guide to aligning intangible assets. *Strategy & Leadership*. 2004. № 32 (5). P. 10 – 17.
3. Банасько Т. М. Бухгалтерський облік і контроль нематеріальних активів: оцінка та порядок відображення: автореф... дис... канд. екон. наук; 08.00.09. Житомир, 2010. 18 с.
4. Бігдан І. А. Облік і аудит нематеріальних активів: автореф.дис.... канд.екон.наук; 08.06.04. Харків, 2003. 19 с.
5. Бланк И. А. Управление денежными потоками. Киев: Ника-Центр, 2007. 752 с.
6. Вакун О. В. Нова сутність нематеріальних активів в бухгалтерському обліку. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 3. с. 211 – 215.
7. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Тлумачний словник економіста. Київ: Центр учбової літери, 2009. 264 с.
8. Гороховець Ю. А. Облік і аналіз нематеріальних активів в системі вартісно-орієнтованого управління: дис... канд. екон. наук; 08.00.09. Київ, 2018. 287 с.
9. Економічна енциклопедія: у 3-х томах [ред. кол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. К.: 2000. Т. 1. 864с.
10. Задорожний З. Проблеми законодавчого регулювання бухгалтерського обліку в Україні. *Економічний аналіз: Зб.наук.праць каф.екон.аналізу ТНЕУ*. Тернопіль. 2009. Вип. 4. С. 350 – 353.

Наукове видання

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ПРАКТИКА

Колективна монографія

Надруковано у ПП «Астрая»
Свідоцтво про державну реєстрацію
серія ДК № 5599 від 19.09.2017 р.
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20-Б, кв. 4
Підписано до друку 18.10.2022 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура ШРИФТ.
Друк різнографічний. Умовн. друк. арк. 15,7
Наклад 500 шт. Замовлення 2022-84

Видавництво ПП «Астрая»
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20, кв. 4
Тел.: +38 (0532) 509-167, 611-694
E-mail: astraya.pl.ua@gmail.com, веб-сайт: astraya.pl.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5599 від 19.09.2017 р.

Друк ПП «Астрая»
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20, кв. 4
Тел.: +38 (0532) 509-167, 611-694
Дата державної реєстрації та номер запису в ЄДР
14.12.1999 р. № 1 588 120 0000 010089

